

Iran och Ryssland år 2025

Iran har knutit att närmare band till Putins Ryssland, samtidigt som båda diktaturerna förlorat inflytande, särskilt i Mellanöstern: Kriget i Gaza medförde hårda slag mot Iran självt och i synnerhet dess inflytande i Libanon, Syrien och Irak (där Hizbollah och övriga shiamiliser utsatts för hårda slag). Och störtandet av Bashar al-Assad tvingande Ryssland, som haft två större militärbaser i Syrien, att lämna dessa. Detta är ett stort bakslag för Ryssland vars ställning i Mellanöstern därmed kraftigt försvagats. Ett närmare samarbete med Iran, som länge varit en viktig vapenleverantör (av bl a drönare) till Ryssland, blir därför ett sätt för båda länderna att stärka sin ställning i regionen.

Av de två följande artiklarna handlar den första om Iran, som befinner sig i djup kris på flera områden. Den andra handlar om det allt intimare samarbetet mellan Ryssland och Iran (ekonomiskt, politiskt och militärt).

Iran: Allt djupare kris på en rad områden

Av Jean-Pierre Perrin

Mediapart, 16 januari 2025

Brist på gas och elektricitet, fabriker som står stilla, skolor och förvaltningar som stänger, en valuta i brant fall: den Islamiska Republiken har hamnat i en kris utan motstycke. Efter bakslaget i Syrien oroar sig Teheran för vad som ska hända med Donald Trump tillbaka i Vita huset.

Det skulle gå att tala om ett paralyserat land. På grund av vintertemperaturer som regimen inte verkar ha förutsett och som varit ovanligt låga över hela Iran, inte minst i december då de på vissa ställen låg på 20 minusgrader. Också på grund av en energibrist utan motstycke, gas och elektricitet samtidigt, till följd av bl a av klimatmässiga faktorer i de flesta provinser, vilket tvingat till stängning av skolor, universitet och förvaltningar i flera dagar och orsakat protester i en rad samhällen.

Och detta förvärras av luftföroreningarna, alltmer outhärdliga i de stora städerna, en paralyserad ekonomi, en inflation på drygt 35 procent, ett till synes hejdlöst fall för valutan (idag kostar en dollar 800 000 rial) orsakad av förlusten av Syrien, nederlaget för Hizbollah och att Donald Trump snart är tillbaka vid makten.

”När skolor och förvaltningar inte stänger på grund av brist på uppvärmning tvingas de till det på grund av luftföroreningarna”, muttrar Afsaneh från Teheran. Hennes familjeföretag går nu bara på 30 procent av sin kapacitet på grund av problem med elförsörjningen. ”Så såg det ut i lördags och söndags. Det finns alltid ett skäl till varför landet står stilla. När folk möts på gatan eller över huvud taget är det första de säger: Men inser du vad som pågår!”

”Ända in i regimen råder paralyser”, fortsätter Afsaneh. ”Medan situationen är fullständigt dramatisk på alla sätt och vis fattas inga beslut. Ingen i ansvarig ställning har något som helst att säga om problemen i Iran. Det verkar som om *nizem* [regimen] har förlamats av tanken på att Donald Trump snart är tillbaka vid makten och att det kan leda till en israelisk-amerikansk attack.”

”Alla säger att det här inte kan fortsätta, säger Maryam, en annan iranska, ”vi intalar oss att

något ju måste ske. Men ingen vet vad.”

Stillastående industrier

Energibristen, med ett dagligt underskott på minst 260 miljoner kubikmeter gas enligt officiella siffror, drabbar en redan plågad ekonomi förfärligt. Om politikerna tiger slår däremot de ansvariga för en del sektorer inom ekonomin larm. I en intervju i slutet av december till statstelevisionen meddelade en chef för det enorma industrikomplexet i Abbas Abad, sydost om Teheran, att de industrier som fanns där råkade ut för stopp i elförsörjningen på upp till fjorton timmar om dagen.

Inom stålindustrin uppskattas de årliga förlusterna till följd av problemen med energiförsörjningen uppgår till cirka 4 miljarder dollar, enligt Amir Kashani, chef för handelskammaren i Isfahan, citerade av Bourse Press, den iranska ekonomiska nyhetsbyrån för ekonomiska frågor. Enligt Ali-Asghar Ahaniha, företrädare för arbetsgivarna, ”var 50 procent av de iranska industrianläggningarna tvungna att avbryta verksamheten på grund av ständiga elavbrott”.

Inte mindre än 80 elcentraler har fått stänga, tillade han i en intervju den 11 januari med *Tasnim*, en nyhetsbyrå kontrollerad av *Pasdaran* [Revolutionsgardet]. Industriuppfödningen av kyckling och mejerier har också drabbats av hårda smällar.

Ironiskt kan konstateras att innevarande år – som går mot sitt slut den 20 mars enligt den iranska kalendern – av regimen döpts till ”året med ett språng framåt för produktionen”.

Det som upprör en stor del av befolkningen är att Iran förfogar över de näst största gasreserverna i världen och de tredje största av olja. Men man skyller inte sina olyckor på de internationella ekonomiska sanktionerna, framför allt USA:s, som ju ändå spelar stor roll för bristen på investeringar i energisektorn, i första hand raffinaderierna, och den bristande förnyelsen av en infrastruktur på väg att ge upp – deras ålderdomlighet är orsaken till att nära 25 procent av den gas som produceras i landet går till spillo.

Vad befolkningen kritiserar, det märks vid läsningen av en del rubriker i iranska tidningar, är det enorma stöd regimen gett de senaste åren för att Bachar al-Assads syriska regim skulle kunna överleva. Pengar ut i tomma intet. Där har tidningarna publicerat vissa siffror: cirka 30 miljarder dollar i lån och militärt bistånd. Kanske rent av 50 miljarder, enligt västliga bedömare.

Säkerhetsorganen på helspänn

Till detta kommer de miljarder som satsats på projektet regional hegemoni, exempelvis finansieringen av vad regimen kallar ”motstånd saxeln” som sträcker sig från Teheran till Beirut via Bagdad och där också ingår Jemens huvudstad Sanaa, som ju kontrolleras av houthi-rebellerna. En ”axel” som förefaller helt ur led efter regimförändringen i Syrien. Och för Irans vidkommande handlar det om stora penninginsatser.

Märkligt nog är det ministern för islamisk rättvisa, den ultrakonservative religiöse ledaren Ghoamhossein Mohseni-Ejei som tagit till orda för att beklaga den rådande situationen, bl a att en del företag drabbade av problemen med energitillförseln inte klarar av att betala sina anställda – en rad strejker har förekommit. Han har också vänt sig till säkerhetsorganen för att be dem vara i högsta beredskap i fall situationen skulle försämrats ytterligare och kunna slå ner eventuella hungerprotester av det slag som förekom 2019-2020.

Men det är inte det enda som ledningen för Revolutionsgardet har att bekymra sig för. Där oroar man sig också för att Iran när Donald Trump väl installerats i Vita huset ska råka ut för en israelisk-amerikansk attack. De angrepp som Tel Aviv nyligen riktade mot Irans luftförsvaret och dess förmåga att tillverka ballistiska missiler skapade stor oro i Teheran.

Det är orsaken till att general Gholamali Rachid, chef för *Khatam al-Anbiya*, det organ som samordnar den Islamiska Republikens militära operationer, den 25 december tillkännagav ”omfattande” manövrer i nationell skala, både ”offensiva” och ”defensiva”, till lands, till havs och i luftrummet, av såväl Passarna som *arets*, den reguljära armén.

Operationerna, som döpts till ”*Eqtedar*”, kraft på persiska, kommer att pågå några månader (fram till mitten av mars). De är ett sätt för Iran att visa ”militär styrka” gentemot hoten från Israel”. Men genom att framställa dessa manövrer som ett ”medel till avskräckning” och ge dem stor publicitet vittnar det snarare om regimens svaghet.

Dessa manövrer är de första sedan Islamiska Republiken bestämde sig för att förändra strategin, lämna konceptet ”avancerat försvar” som hittills varit gällande, dvs att skydda landets territorium utifrån, *via* ombud eller ”*proxies*”. Nu lämnar den revolutionära strategin plats åt en strategi baserad på nationellt försvar, organiserad från iranskt territorium, något som regimen redan börjat använda sig av före bakslaget i Syrien och som för första gången kom till användning när man natten mellan den 13 och 14 april 2024 avfyra kring 350 missiler och drönare mot Israel från iranskt territorium (och inte via Hizbollah).

I ett av de mest svårgenomträngliga system som finns framträder nu också aldrig tidigare skådade missnöjesyttringar, också bland de mest trogna anhängarna till landets Högste Andlige och Politiska Ledare och företrädare för den allra mest hårdföra inställningen. Även om all kritik mot Ali Khamenei är strängt förbjuden och kan medföra fängelse kunde *Bisimchimedia*, en liten mediaservice närstående underrättelseorganen inom *Pasdaran*, tillåta sig, för första gången förefaller det, att anklaga honom för passivitet i reaktionen på de israeliska attackerna. Det resulterade i en öppen varning från *Tasnim News*, den mer officiella nyhetsbyrå som förmedlar regimens religiösa ideologi, mot alla former av bristande respekt för den Högste Ledaren.

Lagen om ”hijab och kyskhet” upphävs

Allt tyder på att regimen är på helspänn. Till exempel går det att iaktta en tystnad utan motstycke från iranska ledare i förhållande till USA och till och med uttalandena från den Högste Ledaren i den frågan har tappat sin kraft. Nyligen beklagade han sig således över att Washington fortsätter att uppvisa ”agget hos en kamel” [kamelen anses vara särskilt hämndlysten] mot Islamiska Republiken, därmed underförstått att regimen i Iran däremot inte hyser något agg mot USA och att han själv inte var motståndare till förhandlingar med Donald Trump. Att diskussionerna om kärnkraften återupptogs i Wien den 12 januari är också ett tecken på oron i Teheran.

Regimens svaghet beror också på oro för nya gatuprotester som hösten 2022 efter att den unga kurdiska kvinnan Mahsa Amini dödats. Repressionen fortsätter förvisso utan någon som helst missskund, som framgår av dödsdomen för några dagar sedan mot Pakhshan Azizi, en ung kurdisk humanitär aktivist, för handlingar som bara utgick från de mest elementära mänskliga rättigheter som hjälp till kvinnor och hemlösa barn.

Till allmän förvåning kom meddelandet att Rådet för skydd av den islamska konstitutionen (motsvarigheten till ett författningsråd) den 15 december upphävt den nya lagen om ”hijab och kyskhet” som röstades igenom med förkrossande majoritet av *Majlis* (parlamentet) ett år tidigare och som varit mycket effektiv i repressionen av rörelsen *bi-hijab*, de kvinnor som vägrar bära den obligatoriska slöjan.

”Envar” som gör sig skyldig till ”att inte bära slöja eller iföra sig olämpliga kläder i samarbete med utländska regeringar, medier eller grupper eller utländska organisationer fientligt inställda till Islamiska Republiken kommer att dömas till fängelse av fjärde graden”, dvs fem till tio år, hette det i den lagtext som röstades fram som en provokation mot iranska kvinnor

på ettårsdagen av den unga kurdiskans död.

Att den Högste Ledaren gått med på att upphäva en lag som han själv gett kraftfullt stöd och att det beslutet godkänts av Nationella säkerhetsrådet, den högsta instansen för inre och yttre säkerhet, pekar på en regim på defensiven. Tvånget att bära slöja har varit en grundbult i systemet.

”Till vidare är kvinnor utan hijab i majoritet på Teherans gator, oavsett vilken del av staden det handlar om”, säger Afsaneh. ”Men själv bär jag hijab. Jag har tillräckligt med problem med dem ändå.”

Ryssland-Iran: Strategiskt närmande

Ghazal Golshiri, Chloé Hoorman, Benjamin Quenelle, Élise Vincent

Le Monde, 18 januari 2025

Datomet var ingen slump. Efter att ha flyttats fram flera gånger undertecknades slutligen fredagen den 17 januari i Kreml ett nytt avtal om ”strategiskt partnerskap” mellan Ryssland och Iran inför en samling officiella representanter för båda länder. Det skedde bara tre dagar innan Donald Trumps svärs in som USA:s president. Men även om detta partnerskap framställs som en global allians och en motvikt till Västs ”diktat” framgår det också, utöver den politiska presentationen, som resultat av en rad kompromisser och budskap mellan raderna.

Officiellt täcker avtalet – som inte offentliggjorts – en rad olika områden, från energi till finanser, transporter och industri, och som även inkluderar jordbruk, kultur, vetenskap och teknologi. Men texten talar också om utbyten ”beträffande fredlig användning av atomenergi”, bl a ”byggande av installationer för kärnkraft”, enligt vad Kreml informerat om. Men enligt Västs uppfattning, där man oroar sig en hel del för den fortsatta utvecklingen av Irans planer vad gäller kärnvapen, råder ingen tvekan om att de militära frågorna utgör den främsta motorn bakom avtalet.

Kriget i Ukraina har ju också lett till ett tidigare aldrig skådat närmande mellan Ryssland och Iran, framför allt när det gäller kamikaze-drönare av Shahed-typen. I det nya samarbetat talas om att gemensamma militärövningar kommer att intensifieras liksom utbildning och utbyte av officerare. I de delar som de båda parterna offentliggjorde talas också om utökat samarbete mellan underrättelsetjänsterna, ” i syfte att stärka den nationella säkerheten och motverka hot mot de båda”.

Lite molltoner dock: medan många bedömare hade väntat sig ett avtal i form av en kopia på det som i juni undertecknades mellan Ryssland och Nordkorea innehåller det nya partnerskapet ingen klausul om ”omedelbart” ömsesidigt bistånd i händelse av aggression, vilket ju ingick i avtalet med Pyongyang. De båda staterna förpliktigar sig bara att inte ge någon som helst hjälp till ”angriparen” om någon av dem skulle attackeras. Något som både Teheran och Moskva starkt understryker i syfte att förminska betydelsen av avtalet.

Orsaken till denna försiktighet har ingen av parterna gått närmare in på, men en rad bedömare tolkar det som en illustration till de sedan lång tid komplicerade relationerna mellan Moskva och Teheran. Sedan 2001 har de både länderna haft ett partnerskap om samarbete. Det skulle ha förnyats för fyra år sedan men olika tvistefrågor har lett till förseningar. Det nya partnerskapet kommer nu i ett läge med ett starkt försvagat Iran, inte minst efter den syriske presidenten Bachar al-Assads fall i december, dittills en av Irans närmaste allierade i regionen.

För Ryssland handlar avtalet främst om ”strategisk kommunikation för att visa att Ryssland inte är isolerat och utgör en rival till USA”, säger Clément Therme, kännare av relationerna

mellan Iran och Ryssland. ”Sedan 1991 och Sovjetunionens fall är Moskva tvunget att liera sig med rivaler till USA – som Iran och Nordkorea – för att något kunna uppväga en ojämn styrkebalans.”

Teknologiskt samarbete

Ryssland, insnärjt i kriget i Ukraina, räknar också med att Teheran ska kunna vända Washingtons blickar från den konflikten och försvaga det militära stödet till Kyiv. Oavsett om det sker direkt eller indirekt med hjälp av grupper som houthierna i Jemen, som ökar sina attacker mot västliga fartyg i Röda havet. ”Ryssland har intresse av att pro-iranska krafter attackerar amerikanska militärbaser för att tvinga USA att rikta uppmärksamheten åt andra håll”, säger Clément Therme.

Moskva önskar också att partnerskapet ska påskynda färdigställandet av Nord-Syd-korridoren. Ett faraoniskt projekt i syfte att skapa en järnvägsaxel från Sankt Petersburg till hamnar i Iran via Azerbajdzjan och därmed underlätta rysk export till Indien och Kina utan att behöva gå den långa omvägen via Östersjön och Suezkanalen. Men byggandet av den korridoren har delvis bromsats av den traditionella misstron mellan Iran och Azerbajdzjan.

För Iran blir avtalet verklighet i ett läge då regimen mer ännu någonsin har behov av militärt stöd från Moskva. ”Valet av Trump var värsta tänkbara scenario för Teheran. USA:s nye president kan tänkas ha planer på att ge regimen nådastöten med en militär intervention”, säger Clément Therme. Han erinrar om att den politik som går under namnet ”maximalt tryck” ju tillämpades av Trump-administrationen redan mellan 2017 och 2021 och ledde till att Irans närmande till Ryssland påskyndades.

Iran hoppas att man nu med det förändrade läget ska få tillgång till militärt materiel som ryssarna hittills varit tveksamma att levereras, framför allt stridsflygplan av typ Su-35, helikoptrar, luftförsvssystem av typ S-400 och stridsvagnar. Något man väntat länge på men där behovet bara blivit större sedan Israels räder i oktober klart blottat Irans militära svagheter. De senaste åren har regimen framför allt fokuserat på att utveckla sitt ballistiska program. Under attackerna i oktober inriktade sig Israel framföre allt på Irans luftförsv och slog då också mot landets förmåga att producera missiler och drönare. Iran hoppas också att samarbetet med Ryssland ska leda till framsteg på det teknologiska området. Eller vad Iran betecknar som ”kunskapens jihad”. Iran vill också dra nytta av rysk kompetens på rymdområdet för att stärka sin förmåga till underrättelsearbete i den regionala kontexten.

Den största osäkerheten rör samarbetet på det nukleära området, civilt som militärt. Ryssland håller redan på att hjälpa Iran med bygget av ett stort elkraftverk vid Persiska viken: Bouchehr. Det projektet, som drabbats av förseningar, kommer att påskyndas i och med det avtal som undertecknades i fredags, försäkrade Vladimir Putin. Däremot är det nya avtalet ytterst vagt beträffande Irans kärnvapenprogram.

Moskva har på senare år sällan visat någon brådska med att hjälpa Teheran att utveckla sitt kärnvapenprogram. Till Irans stora förtret anslöt sig Ryssland 2015 rent av med Väst för att begränsa landets ambitioner. Men i ett läge då en hel del pekar på att utvecklingen av kärnvapen nu kan stå på dagordningen politiskt för Teheran säger en av klausulerna i det nya avtalet mellan de båda länderna uttryckligen att bägge stater ”ska avstå från att ansluta sig till sanktioner av tredje part”.

Översättning: Björn Erik Rosin